

Vergaderjaar 2025–2026

34 858

Nieuwe bepalingen met betrekking tot de medezeggenschap van cliënten in zorginstellingen (Wet medezeggenschap cliënten zorginstellingen 2018)

G

BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS LANGDURIGE EN MAATSCHAPPELIJKE ZORG

Aan de Voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 28 november 2025

Op grond van de Wet medezeggenschap cliënten zorginstellingen 2018 (Wmcz 2018) dient binnen vijf jaar na inwerkingtreding een verslag over de doeltreffendheid en effecten van de Wmcz 2018 in praktijk aan de Staten-Generaal te worden gezonden. Ter uitvoering van deze wettelijke verplichting heeft mijn ambtsvoorganger aan Berenschot B.V. opdracht gegeven de wetsevaluatie van de Wmcz 2018 uit te laten voeren. Het rapport van Berenschot B.V. met de wetsevaluatie zit als bijlage bij deze brief. Deze evaluatie wordt gelijktijdig aangeboden aan de Tweede Kamer.

De Wmcz 2018 geldt voor zorginstellingen, jeugdhulpaanbieders en gecertificeerde instellingen¹ en heeft als belangrijkste doelen de positie van cliëntenraden te verstevigen ten opzichte van instellingen, en tegelijkertijd tegemoet te komen aan de wens van instellingsbesturen en cliëntenorganisaties tot grotere ruimte voor maatwerk. Bij de evaluatieopdracht stond de vraag centraal of de doelen die de wetgever voor ogen had met de Wmcz 2018 zijn gerealiseerd.

In het rapport met de wetsevaluatie concluderen de onderzoekers dat de Wmcz 2018 over het algemeen voldoet. Zij concluderen verder als volgt:

- Niet alle zorginstellingen en jeugdhulpaanbieders die onder de Wmcz 2018 vallen, hebben na vijf jaar een cliëntenraad ingericht;
- Redenen om geen cliëntenraad op te richten zijn: een gebrek aan animo bij cliënten, kortdurend verblijf, te jonge cliënten of het gegeven dat inspraak/medezeggenschap al op een andere wijze van medezeggenschap plaatsvindt;

¹ De Wmcz 2018 is ingevolge artikel 4.2.4 Jeugdwet van overeenkomstige toepassing op jeugdhulpaanbieders en gecertificeerde instellingen. Specifiek voor pleegzorg moeten pleegzorginstellingen op grond van artikel 4.2.5 Jeugdwet een pleegouderraad instellen. Een pleegouderraad heeft dezelfde status als een cliëntenraad volgens de Wmcz 2018.

- 37% van de respondenten geeft aan dat cliëntenraden daadwerkelijk meer invloed hebben gekregen door de Wmcz 2018 op besluiten van het bestuur;
- Knelpunten bij het kunnen uitoefenen van medezeggenschap zijn onvoldoende of te late informatievoorziening, gebrekkige terugkoppeling en beperkte achterbanraadpleging;
- De uitvoering van de wet is sterk afhankelijk van de cultuur binnen de instelling en de betrokkenheid of deskundigheid van personen (zowel bij de leden van het bestuur als de leden van de cliëntenraad);
- In de eerste lijn en bij medisch specialistische bedrijven is geen positieve cultuuromslag te zien, omdat zij geen nut en noodzaak zien in het oprichten van een cliëntenraad;
- De verplichting tot verstrekken van financiële middelen en ondersteuning wordt in de praktijk verschillend uitgevoerd;
- Door meer ruimte voor maatwerk ontstaan enerzijds meer vormen van medezeggenschap naast de cliëntenraad en anderzijds ontstaan andere vormen van medezeggenschap die niet altijd aan de verplichtingen van Wmcz 2018 voldoen;
- De Wmcz 2018 biedt onvoldoende basis voor (regionale) samenwerkingsverbanden;
- De meeste zorg- en jeugdhulpaanbieders merken weinig van het extern toezicht door de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ) op aanwezigheid van cliëntenraden.

De onderzoekers concluderen dat de Wmcz 2018 meer juridische basis voor het versterken van de cliëntenraad en ruimte voor maatwerk biedt. Het daadwerkelijk invloed op de besluitvorming bij instellingen en jeugdhulpaanbieders kunnen uitoefenen, is voor een groot deel afhankelijk van de bestuurscultuur, bestuurshouding en de praktische invulling van de rechten. De onderzoekers zien geen reden om de wettekst aan te passen, maar geven aanbevelingen om het animo bij cliëntenraden te vergroten en een cultuurverandering te bereiken.

De onderzoekers doen vijf aanbevelingen voor besturen van instellingen, te weten:

1. Bestuurders moeten in scholing over de Wmcz 2018 investeren om de inspraak en medezeggenschap cultuur binnen de instelling te versterken;
2. Bestuurders moeten het initiatief nemen om een professionele- en structurele onafhankelijke ondersteuning te faciliteren. En daarvoor richtlijnen vaststellen afhankelijk van type en omvang van de instelling;
3. Bestuurders moeten medezeggenschap aantrekkelijker maken door het vergoeden van een onkostenvergoeding die tenminste marktconform is;
4. Bestuurders moeten tijdig de belangrijkste onderwerpen door de onafhankelijke ondersteuners laten voorbereiden in een begrijpelijke taal en behapbare documenten;
5. Bestuurders en cliëntenraden moeten zich samen inzetten voor ledenwerving en achterbanraadpleging.

Daarnaast doen zij de volgende twee aanbevelingen voor het Ministerie van VWS:

1. Verduidelijk wanneer de Wmcz 2018 van toepassing is;
2. Stimuleer de kenbaarheid van de Wmcz 2018.

Ik ben de onderzoekers van Berenschot BV dankbaar voor het onderzoek dat zij hebben verricht. Ook alle respondenten die hebben bijgedragen aan de totstandkoming van dit rapport, wil ik hartelijk danken voor hun inbreng.

Ik ga eerst gesprekken voeren met het veld en nadenken over de vervolgstappen naar aanleiding van de conclusies van dit rapport. Voor de zomer 2026 wordt uw Kamer geïnformeerd over deze vervolgstappen.

De Staatssecretaris voor Langdurige en Maatschappelijke Zorg,
N.J.F. Pouw-Verweij